

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de beeldbepalende gekandelaarde kapellinde op vijfsprong van wegen in Heers (Rukkelingen-Loon) en Gingelom (Jeuk)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1, laatst gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Gingelom, gegeven op 1 maart 2016, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Heers, gegeven op 14 maart 2016, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor leefmilieu, natuur en energie, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het advies van de beleidsdomeinen ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, landbouw en visserij en mobiliteit en openbare werken niet tijdig is meegedeeld en dus geacht wordt gunstig te zijn;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 10 maart 2016, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende het waarderend onderzoek voor de kapellinde op vijfsprong van wegen in Heers (Rukkelingen-Loon) en Gingelom (Jeuk) waarvan de resultaten zijn opgenomen in het administratief dossier;

Overwegende de esthetische waarde van de kapellinde op vijfsprong van wegen die als volgt wordt omschreven:

De beeldbepalende gekandelaarde linde, gelegen op een licht opgehoogd driehoekig terrein langs een vijfsprong van wegen, is dominant aanwezig in een eerder eenvormig open landbouwlandschap. Door zijn traditionele beheersvorm biedt de boom, zowel in de winter, wanneer de knoestige gesteltakken goed zichtbaar zijn, als in de zomer, wanneer de kruin een mooie ovale vorm aanneemt, een esthetisch mooie aanblik. Het goed onderhouden boomkapelletje, versierd met kunstbloemen, draagt bij aan deze belevingswaarde. Mits goed onderhoud zal deze esthetische waarde, naarmate de boom ouder, dikker en imposanter wordt, nog toenemen in de toekomst;

Overwegende de ruimtelijk-structurende waarde van de kapellinde op vijfsprong van wegen die als volgt wordt omschreven:

De gekandelaarde kapellinde bevindt zich langs een vijfsprong van wegen in een open landbouwgebied en trekt zo alle aandacht naar zich toe. Deze beeldbepalende boom staat op een licht opgehoogd terrein en vormt een duidelijk oriëntatiepunt in een eerder eentonig landschap, gekenmerkt door grote akkers en enkele laagstamboomgaarden. Door het open landschap is ook het stervormige wegenpatroon duidelijk herkenbaar. De noord-zuid lopende Walenstraat, geflankeerd door de gekandelaarde linde met daarnaast een witte lokale kalkzandsteen die tegenwoordig als grenssteen wordt beschouwd, visualiseert bovendien de grens tussen de (deel)gemeenten Jeuk (Gingelom) en Rukkelingen-Loon (Heers). De combinatie van een beeldbepalende kapelboom in een eerder open agrarisch landschap, ingeplant op een markant kruispunt en bovendien op een administratieve grens, is, op basis van de op heden gekende informatie, uniek in Vlaanderen;

Overwegende de volkskundige waarde van de kapellinde op vijfsprong van wegen die als volgt wordt omschreven:

De gekandelaarde zomerlinde, daterend uit een periode dat de katholieke devotie herop leefde, is getuige van een typisch plattelandsgebruik om grenspunten en straathoeken te voorzien van bomen, kleine religieuze monumenten en markeringspunten.

Het aanplanten van linden bij kapellen is een oud volksgebruik dat zijn oorsprong vindt in de voorchristelijke boomverering. Het kandelaber van deze linden is een traditionele beheersvorm die leidt tot een mooie ellipsvormige kruin. Ondanks het ontbreken van de oorspronkelijke kapel, blijft de overgebleven geknotte linde herkenbaar als kapelboom. Dit is te danken aan de soort, het traditionele beheer dat nog actief wordt voortgezet, de ligging langs een kruispunt van wegen en op een administratieve grens en de recente toevoeging van een, eveneens nog actief onderhouden en versierde, boomkapel waardoor zijn oorspronkelijke functie werd hersteld,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument:

De kapellinde op vijfsprong van wegen, omvattende de geknotte linde met boomkapel en zijn standplaats, een jonge opgaande linde in de stronk van een tweede ouder exemplaar, een (grens)steen en het kruispunt van vijf wegen waarlangs de linde aangeplant werd, gelegen in de Walenstraat en Sterstraat in Heers (Rukkelingen-Loon) en de Walenstraat, Heyseltstraat en Groene weg in Gingelom (Jeuk). De vijfsprong van wegen en de eerste 3 m van deze wegen, vertrekkende vanaf deze vijfsprong met daarop aansluitend een cirkelvormige zone met straal van 19 m en de linde als middelpunt, bekend ten kadaster: Heers, 12de afdeling, sectie B, perceelnummers 122A (deel), 128K (deel), 136A en deel uitmakend van het openbaar domein en Gingelom, 8ste afdeling, sectie B, perceelnummers 220G (deel), 226 C (deel) en deel uitmakend van het openbaar domein.

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° esthetische waarde;
- 2° ruimtelijk-structurerende waarde;
- 3° volkskundige waarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

- 1° De vijfsprong van wegen op de grens van Heers (Rukkelingen-Loon) en Gingelom (Jeuk), bestaande uit:
 - a) de Sterstraat (Rukkelingen-Loon) richting noordoosten die het kruispunt verbindt met Mechelen-Bovelingen;
 - b) de Walenstraat die van het noorden naar het zuiden loopt en Sint-Truiden met Borgworm verbindt. Het gaat hier om een secundaire verbindingsweg, de hoofdverbinding liep door Jeuk. De Walenstraat vormt tevens de grens tussen Jeuk (Gingelom) en Rukkelingen-Loon (Heers);
 - c) de Groene weg (Jeuk) richting zuidwesten die vanaf het kruispunt naar het Waalse Corswarem loopt;
 - d) de Heyselstraat (Jeuk), richting noordwesten, die naar het nabijgelegen gehucht Heyselt gaat;
- 2° De gekandelaarde linde in de hoek van de Walenstraat en Sterstraat te Heers (Rukkelingen-Loon), gekenmerkt door:
 - a) de soort, een zomerlinde, die typisch aangeplant werd bij, voornamelijk aan Maria gewijde, kapellen;
 - b) een traditioneel knotbeheer waarbij alle gesteltakken van de boom regelmatig op een bepaalde lengte worden afgezet waardoor hier knotten ontstaan die opnieuw uitlopen;
 - c) een versierde boomkapel gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes die in 2006 aan de boom bevestigd werd;
- 3° De standplaats van de linde, waar zich tot de jaren 1960-1970 de Tilkenskapel bevond, een in de eerste helft van de 19de eeuw opgerichte familiekapel, gekenmerkt door:
 - a) een opgehoogd driehoekig perceel;
 - b) de eerder vermelde gekandelaarde linde en een jonge opgaande linde die groeit in de restanten van een tweede oudere linde en dus uit hetzelfde genetisch materiaal bestaat. Dit zijn de relictten van de drie bomen die oorspronkelijk rond de kapel waren aangeplant;
 - c) de (grens)steen op dit perceel, een lokale witte kalzandsteen die beschouwd wordt als grenssteen en mogelijk nog het enige relict is van de Tilkenskapel.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° verderzetten van het traditioneel onderhoud: De zomerlinde werd gekandelaard, een traditioneel beheer dat in stand gehouden moet worden door het periodiek terugzetten van de gesteltakken tot op de knotten;
- 2° monitoring van de kapellinde en zijn standplaats: de beheersvisie is erop gericht om de boom zo oud mogelijk te laten worden. Om dit te realiseren moet de fysische toestand van de linde regelmatig gecontroleerd en geëvalueerd worden. Dit laat toe om mogelijke problemen in een vroeg stadium vast te stellen en hier gepaste maatregelen voor te nemen. Ook de standplaats waarin de boom groeit moet regelmatig gecontroleerd worden op bodemverdichting. Daarnaast moet er speciale aandacht geschonken worden aan de nabijgelegen jonge linde. Gezien deze het oorspronkelijke genetisch materiaal bevat, heeft ook deze linde een erfgoedwaarde. Om concurrentie met de oudere kapellinde te vermijden, is het noodzakelijk dat ook deze linde gekandelaard wordt. Indien er in de toekomst toch concurrentie zou optreden tussen beide bomen, moet de oude gekandelaarde linde bevoordeeld worden, tenzij dit door een gebrekkige fysische toestand niet wenselijk zou zijn;
- 3° behoud van het kruispunt: De kapellinde bevindt zich op een grens van twee gemeenten, geaccentueerd door de (grens)steen nabij de linde, en op een kruispunt van (vijf) wegen. Dit is een typische context op het platteland waar bomen geplant

en/of (boom)kapellen opgericht werden. Deze context dient dan ook behouden te blijven;

- 4° behoud van een (boom)kapel: De aanwezige boomkapel, hoewel recent, draagt bij aan de erfgoedwaarde van de linde, die in oorsprong immers een kapelboom was. Hij werd vermoedelijk samen met nog twee ondertussen verdwenen andere linden aangeplant bij de thans verdwenen Tilkenskapel uit de eerste helft van de 19de eeuw. Het voorkomen van kapellen langs kruispunten van wegen is een typisch fenomeen op het platteland. Het behoud van een (boom)kapel op deze locatie is dan ook wenselijk;
- 5° behoud van een zomerlinde op dezelfde locatie: de gekandelaarde zomerlinde is beeldbepalend en dominerend in een verder eerder eenvormig landbouwlandschap en accentueert het stervormig wegenpatroon waarlangs hij gelegen is. De boom is bovendien het enige relict van de site rondom de 19de-eeuwse Tilkenskapel. Naar verluidt stonden er aanvankelijk drie linden rond deze kapel. Na het verdwijnen van de Tilkenskapel en de twee overige lindes, kreeg de overblijvende gekandelaarde linde opnieuw de functie van kapelboom. Het behoud van minstens één zomerlinde, een typische kapelboom, op deze locatie is bijgevolg vereist.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van een beschermd goed zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water. Dit omvat het beheer van de boom (met stam, kruin en wortels), zijn standplaats, het boomkapelletje, de (grens)steen en de vijfsprong waarlangs de boom gelegen is;
- 2° de fysische toestand van de boom en zijn omgeving regelmatig te controleren en te evalueren;
- 3° regulier onderhoud van de boom en zijn standplaats oordeelkundig uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood;
- 5° een zomerlinde behouden op dezelfde locatie na het afsterven van de huidige linde.

Art. 5.1. Voor de volgende handelingen moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° de aanmerkelijke reliëfwijziging van de bodem;
- 2° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 3° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen, met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad ten behoeve van veekering;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het vellen of beschadigen van bomen en struiken die opgenomen zijn in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd beheersplan, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de bomen en de struiken die opgenomen zijn in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd beheersplan tot gevolg kan hebben;
 - e) het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m²;
 - f) het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair, met uitzondering van niet-aard- en niet-nagelvaste elementen en verkeersborden vermeld in artikel 65 van het Koninklijk Besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg;
 - g) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
 - h) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;

- i) het vellen of beschadigen van bomen en struiken of kleine landschapselementen die opgenomen zijn in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd beheersplan, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de bomen en de struiken die opgenomen zijn in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd beheersplan tot gevolg kan hebben;
- j) elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapskenmerken tot gevolg heeft, met uitzondering van cultuurgewassen, onder meer voor de landbouw, en tuinbeplanting.

Art. 5.2. Er is geen toelating vereist voor de uitvoering van regulier onderhoud van beschermde goederen.

Art. 5.3. Er is geen toelating vereist voor de uitvoering van handelingen aan of in beschermde goederen, als die handelingen uitdrukkelijk van toelating zijn vrijgesteld in een daarvoor opgestelde lijst die bij een overeenkomstig artikel 8.1.1 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 goedgekeurd beheersplan hoort.

Brussel, 11 APR. 2016

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS